

*До спеціалізованої вченої ради
ДФ 130.106.2026
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
вул. Змієнка Всеволода, 2, м. Одеса, 65082*

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Алексєєнко Анастасії Петрівни

на тему:

**«ГРУНТОВО-ГЕОГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В ДЕРЖАВНОМУ
ЗЕМЕЛЬНОМУ КАДАСТРІ УКРАЇНИ»**

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 10 «Природничі науки»

за спеціальністю 106 «Географія»

Аналіз дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок щодо її актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної і практичної цінності та надати загальну оцінку роботи.

Актуальність теми виконаної роботи. Дисертаційна робота є актуальною та практично значимою, оскільки виконана на стику ґрунтознавства та геоінформатики, що відповідає сучасним вимогам до дослідження та збалансованого використання ґрунтових і земельних ресурсів на різних рівнях.

Сучасна географічна наука переходить від традиційних способів оцінки природних ресурсів до інформаційних методів, при цьому ґрунти як компонент природного середовища, володіючи унікальними біопродуктивними функціями, залишається провідним фактором виробництва в агросекторі, забезпечуючи при цьому продовольчу безпеку людства та визначають параметри екологічної ситуації. Сучасні геоінформаційні інструменти дозволяють більш якісно і оперативно використовувати дані про ґрунти і землі як на національному, так і на регіональному рівнях, що особливо є актуальним в умовах воєнного стану.

Водночас, євроінтеграційний поступ України неможливий без впровадження сталих агро- і екологічних практик в нашій країні. Реформа

децентралізації приблизила відповідальність за порушення сталості використання природних ресурсів до рівня громади, однак, для імплементації та виконання дієвих протоколів необхідно оновлення застарілої інформації про якісні та кількісні параметри ґрунтів в державному земельному кадастрі та удосконалення інформаційного забезпечення самої системи збору, моніторингу, оцінки стану ґрунтів і земель. В таких обставинах розробка ґрунтових геоінформаційних систем регіонального та локального рівнів є невідкладним практичним завданням, що й підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась відповідно до наукових напрямів випускової кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету імені І. І. Мечникова в межах наступних науково-дослідних робіт: № 603 «Встановити масштабність і наслідки деградації чорноземів України в умовах сучасної зміни клімату та сільськогосподарського використання» (держбюджетна, 2020-2022 рр.), № 330 «Стале землекористування в південному регіоні України: сучасні проблеми та шляхи їх вирішення» (кафедральна без цільового фінансування, 2023-2027 рр.) та № 625 «Розробити адаптивні сценарії сталого вуглецево-нейтрального управління та відновлення деградованих чорноземів півдня України в умовах війни» (держбюджетна, 2026-2028 рр.), а також у межах завдань стосовно сталого використання і управління ґрунтовими ресурсами ПНД НААН України.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційна робота є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, у якому викладено авторське бачення теоретичних і прикладних проблем відображення інформації про кількість та якісний стан ґрунтів в системі державного земельного кадастру України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- запропоновано авторську дефініцію категорії «ґрунтово-географічна інформація» як комплексного географічного поняття, що відображає ґрунт як неперервний чотиривимірний просторово-часовий континуум;
- розроблено концепцію та модель ґрунтової інформаційної системи локального рівня з метою збалансованого, екологічно безпечного управління та використання ґрунтово-земельних ресурсів;

удосконалено:

- систему збору, зберігання та представлення даних про ґрунти на різних ієрархічних рівнях у системі державного земельного кадастру;

- методику географічного аналізу інформації про ґрунти на основі оцінки їхнього стану;
- модель ґрунтових даних у межах землекористувань, землеволодінь локального і регіонального рівнів;
- систему управління ґрунтово-земельними ресурсами території шляхом цифровізації інформації засобами ГІС;
- карту ґрунтів Одеської області як інструмент сталого управління ґрунтовими ресурсами території з кореляцією назв ґрунтів відповідно до світової реферативної бази ґрунтових ресурсів WRB;

набуло подальшого розвитку:

- дослідження інформації про ґрунти України та її відображення засобами ГІС;
- оцінка достовірності внесення інформації про ґрунти до державного земельного кадастру;
- розробка сценаріїв та заходів щодо сталого управління ґрунтовими і земельними ресурсами території;
- використання електронних сервісів земельного кадастру та їхнього застосування для управління ґрунтово-земельними ресурсами в умовах воєнного часу;
- доступ до публічних, актуальних та цифрових даних щодо ґрунтових ресурсів при здійсненні аналізу землекористування з можливістю розширення наявної бази даних регіонального і локального рівнів.

Теоретичне та практичне значення отриманих дисертантом результатів. Робота містить раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати розв'язують низку важливих наукових теоретичних і практичних завдань.

Отримані результати дослідження розширюють методологічний інструментарій інформаційного ґрунтознавства та можуть бути використані для подальшого теоретичного узагальнення відображення інформації про ґрунти у різноманітних реєстрах та базах даних, зокрема в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни.

Головними практичними здобутками є розроблення регіональної ґрунтової інформаційної системи на прикладі Одеської області з удосконаленням карти ґрунтів області (25 ґрунтових виділів) з кореляцією назв за WRB 2022 р.; створення в середовищі ArcGIS локальної ґрунтової інформаційної системи територіальної громади на прикладі Чогодарівської сільської територіальної громади Одеської області з доповненням атрибутивними даними про нормативну грошову оцінку та мінімальне

податкове зобов'язання; обґрунтування методичного підходу до верифікації землекористування шляхом інтеграції офіційних відомостей із відкритими геопросторовими даними дистанційного зондування.

Практичну цінність роботи підкріплено впровадженням результатів в освітній процес геолого-географічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова в межах викладання навчальних дисциплін «Земельний кадастр», «Оцінка земель», «Бонітування ґрунтів і грошова оцінка земель», «Земельний кадастр і менеджмент земельних ресурсів», «Практикум з земельного права і земельного кадастру при організації бізнесу», а також при виконанні кваліфікаційних робіт здобувачами випускової кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру.

Також практичне значення підтверджено впровадженням основних положень та результатів роботи в органах місцевого самоврядування та виробничих організаціях регіонального рівня.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, відповідають визначеним меті й завданням, послідовно викладені у висновках до розділів та загальних висновках. Основні результати висвітлено у 10 наукових працях, з яких 3 статті - у фахових виданнях України (категорія Б), 7 - в інших виданнях та збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Результати дослідження апробовано на 6 наукових конференціях, зокрема на конференціях «Ґрунти в сучасному світі» (Одеса, 2022 р.), «Горизонти ґрунтознавства» (Львів, 2023-2025 рр.) «Ґрунтово-земельні ресурси України» (Одеса, 2025 р.), а також на щорічних наукових конференціях ОНУ імені І. І. Мечникова (Одеса, 2023-2025 рр.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність, характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 183 сторінки, з яких основний текст викладено на 163 сторінках. Робота вміщує 12 таблиць, 13 рисунків, карт і картосхем, 3 додатки. Список джерел укладено з 171 найменування, з яких 38 - латиницею.

Структурно-логічна схема викладу положень і матеріалів дослідження відповідає поставленим завданням.

У вступі роботи обґрунтовується актуальність теми, мета, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрита наукова новизна, теоретичне та практичне значення, особистий внесок здобувачки, наведено відомості про апробацію і впровадження результатів.

У першому розділі висвітлено теоретико-методологічні засади дослідження: систематизовано основи ведення державного земельного кадастру, удосконалено понятійно-категоріальний апарат та обґрунтовано авторську дефініцію «грунтово-географічна інформація», запропоновано алгоритм дослідження.

У другому розділі викладено методичні основи, нормативно-правове і інформаційне забезпечення системи державного земельного кадастру, проаналізовано вітчизняний і зарубіжний досвід побудови ґрунтових інформаційних систем та електронні сервіси доступу до інформації.

Третій розділ розкриває концептуальну модель, методику та практичну реалізацію ґрунтової інформаційної системи регіонального і локального рівнів, висвітлює проблеми відображення інформації про ґрунти в державному земельному кадастрі та сценарії сталого управління ґрунтово-земельними ресурсами в умовах воєнного стану й повоєнного відновлення.

Все вище викладене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають вагомое теоретичне і практичне значення для розвитку географічної науки.

Одержані результати достатньо повно представлено у висновках до розділів та загальних висновках.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць, з яких 3 статті - у фахових виданнях України (категорія Б), а 7 - апробаційні публікації в інших виданнях, матеріалах і тезах конференцій. Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота повною мірою забезпечена опублікованими працями здобувачки, а результати дослідження висвітлено в них у належному обсязі.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, висловлюю такі побажання та зауваження:

- трактування ґрунтово-географічної інформації як чотирирівневого просторово-часового континууму потребує чіткішого співвіднесення з усталеними поняттями ґрунтознавства (ґрунтовий покрив, педосфера, ґрунтовий індивідуум), оскільки ґрунти є міждисциплінарним об'єктом вивчення;

- кореляція назв ґрунтів за WRB (2022) на рівні нижчих таксономічних одиниць подекуди потребує додаткового обґрунтування щодо вибору референтних ґрунтових груп та дескрипторів;

– у роботі невдало визначений об'єкт дослідження. Автор вказує, що об'єктом дослідження є ґрунти і ґрунтовий покрив. Але тоді у роботі відсутня класична інформація про морфологічні особливості, закономірності поширення, фізико-хімічні властивості ґрунтів. Об'єктом дослідження є стан ґрунтового-географічної інформації в державному земельному кадастрі;

– у роботі досить часто використовується термін «сталого використання», «сталого розвитку». Проте, ґрунти як біокосне утворення є динамічною системою, яка постійно еволюціонує. Тому доцільно використовувати термін «збалансоване використання»;

– при характеристиці деградаційних процесів у ґрунтах громади бракує сучасних аналітичних (агрохімічних та еколого-агрохімічних) даних, які підтверджували б відповідні висновки;

– при характеристиці земельного фонду територіальної громади автор наголошує про незначну лісистість території. Проте, в переважній більшості це територія степової зони і лісів, як таких, не повинно бути. Тому, доцільно акцентувати на незначних площах цілинних степів, які виконують не менш важливі екосистемні послуги;

– сценарії сталого управління подано переважно описово — доцільно запропонувати достовірні критерії, за якими кількісно розмежовуються інерційний, стабілізаційний сценарії та сценарій сталого розвитку. У сценарії сталого розвитку передбачено проведення оптимізації структури угідь, але механізмів реалізації цього заходу в умовах існування приватної форми власності не вказано;

– окремі висновки до розділів і загальних висновків надмірно переобтяжені, не в повній мірі відображають отримані результати;

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

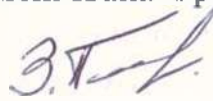
Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. При розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено. Текст дисертації, стиль викладу матеріалу та отримані наукові результати дають підстави стверджувати, що здобувачка виконала дослідження з дотриманням загальних вимог академічної доброчесності. Зміст анотацій українською та англійською мовами за своєю сутністю ідентичний основним положенням дисертації й відображає її мету та новизну.

Загальний висновок. Дисертаційна робота **Алексеевко Анастасії Петрівни «ГРУНТОВО-ГЕОГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В ДЕРЖАВНОМУ ЗЕМЕЛЬНОМУ КАДАСТРІ УКРАЇНИ»** є самостійною, завершеною

термінологічного апарату та відповідної теоретико-методологічної бази. Робота виконана на достатньому кваліфікаційному науковому рівні, містить науково обгрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення та достатньо повно представлені в наукових працях здобувачки. Дисертація відповідає спеціальності 106 «Географія» і встановленим вимогам до оформлення дисертацій (наказ МОН України від 12.01.2017 р. № 40 з наступними змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 з наступними змінами), а її авторка – **Алексєєнко Анастасія Петрівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 106 «Географія» з галузі знань 10 «Природничі науки».

Офіційний опонент:

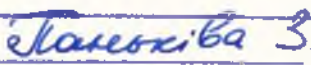
доктор географічних наук, професор,
завідувач кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів
Львівського національного університету імені Івана Франка

 Зіновій ПАНЬКІВ

«16» липеня 2026 р.

Підпис проф. Паньківа Зіновія Павловича засвідчую:

М.П.

Підпис
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

